

الرشاد

سری ۱۳۳۰

والله يهدي من يشاء الى صراط مستقيم دینی، علمی، ادبی، سیاسی هفته‌لق جموعه اسلامیہ در اتبعون اهدکم سبیل الرشاد

صاحب و مدیر مسئول : ع . اشرف ادیب

جلد ۲ - ۹

۶ کانون اول ۱۳۲۸

پنجشنبه

۹ محرم ۱۳۳۱

عدد ۶۱ - ۲۲۳

مذکور مسلح بولنان عسکر تنیه اولوندقلری وجه اوزره درحال حامل اولدقلری پالارینی چکوب بولنرک اوزرلرینه هجومه ابتدارده فرمان شهریاریه مترقب اولمشلر واول حالده حاضر اولان وزرای عظامدن بری خداوندکار مشارالیه حضرتلرینک آیاقلرینه قبانوب جرم وقباحتلرینک عفوینی نیاز و تمنی وارتنق اوغور پادشاهیده جان فدا ایدرک خدمت ایلده چککیرینه تکفل وشهادت ایلدکده :

— آرتق جزالرینک اجراسنی شمدیلک تأخیر وقباحتلرینک کاملاً عفوئی خصوصی ردوس قلعہ سنک اعدادن اخذ وفتحنه تعلیق ایتدم .

دیوامروفرمان بیورمش اولدقلرندن عساکر مرقومه برالدن همت ایلہ قلعہ مذکورہنک فتح وتسخیری میسر اولمشدر .

اسبق بروسه مبعوثی

محمد طاهر

عودت و حسب حال

« هر » ، « قوت » ايسه « قوت » ده « اضمح » در .

چکن تعطیل ، اسکوبه کتمزدن اول « حق » عنوانیه یازدیغم سلسله مقالاتده اوروپا خاقلنک افکارینی اداره ایدن فیلسوفلرک « حق » اوزرینه یوروتدکلری مطالعات مختلفه یی جمع وتلخیص ایتمش ونهایت بولنرک ایچنده « قوت » ک تحکم وتغلبنه قائل اولمایانلر بولونمقله برابر بوکون غریبه - باخصوص شرقه ، مسلمانلغه عائد مسائلده - نافذ و فیصل امور اولان نظریه ؛ « حق » قوتدر . دستورندن عبارت اولدوغی ایچین بزمده بویله دوشونلره « حق » مزى آنجق « قوت » مزله تسلیم ایتدیره بیلجه کمزى ، بناء علیه قوتله نمک ، دائماً قوتله نمک لازم کله چکنی عرض ایتک ایسته مشدم . متعاقباً وقتیه یه غربک بودستوری سایه سنده بر هویت سیاسیه قازانابیلان اوروپاده کی کوچوک ، فقط دردمند تعظم وتجبر قومشورلرمن « حق » دییه اورته یه آتیلدیلر ، بزده « حق » دییه فریاد ایدیوردق . بزم و اولنرک دعوای حق خواهی من ، اوروپانک وجدان سیاسینده عکسلر بیراقیوردی .

آرتق وقتی کلشدی ، سنهلردنبری شرق مسئله سنی حل ایتک ایچون بر سیاسی نک حجیره دماغیه سندن او برینه آتلايان و کیزلنن ، هر پناهنده - مدت مسافرتنه کوره - یال وبال ، کروف قازانان ، جمال وکال ایلہ طراوتیاب اولان غربک دستور سالدیده سی « حق » قوت « معادله عدل فرماسی اورته یه فیلاتیلیویردی ؛ شیمدی « حق » دییه باغیران آغزلر ، « حرب » قوت « دییه حایقیرمغه باشلامشدی . حرب اولدی ، قوتلر ، - قسماً - چارپیشدی و « حق » قوتدر . دستوری کیم بیلیر قاج بیکنجی ، میلیوتنجی دفعه اولارق جای تطبیق بولدی .

خواجه مرحومک دیدیکی کبی « یورغان کتدی غوغا بیتدی . »

اوائل سورده کی حروفدن استنباط احکامه بوحدیثک دلالت ایتسنک وجهی ايسه اولنرک استنباط ایتدکلری احکامی بلااعتراض اقرار ایدرک علی وجه الترتیب « المص » وسائرلرینده قراشته مجبور اولمسیله ثابتدر .

عثمانلی مناقب حربیه سندن برنبذه

— ۱۶ —

حضرت فاتحک ایام سلطنتلرنده موریه وقوع بولان سفرده وزیر اعظم محمود پاشا طلیعه فرقه سیله عزیمت ایلدی . لکن عساکر اسلامیه ک وصولندن اولفرنکلر موریه چیقوب « کره » حصارینی تعمیر وتحکیم ایتدکن صوکره موریه محافظی بولنان سنان بکک قبانمش اولدینی « کوردوس » قلعہ سنی محاصره ایلمشلردی . سنان بک فنا حالده صیقلوب شاید بر مدت دها تدافعی حرکتله محصور قاله جق اولسه قلعہ یی دشمنک استیلا ایده چکنی اکلادیقندن خدع حربیه یه سلوک ایلہ بر کیجه یوز قدر کزیده عثمانلی دلاوینی بغته فرنکلرک قلعہ خلقتک خارجه هجوم ایتک احتمالی هیچ بروقتده خاطرلرینه کتورمدکلری ووزیر اعظم اردوسنک قریب بر محله کلدیکی معلوملری اولدینی جهته کیجه لین اوزرلرینه کلن عسکرک صدر اعظم اردوسی اولدیغه ذاهب اوله رق بواوهام ایلہ یوز قدر عساکر اسلامیه نک مدافعه سنه مقتدر اوله میوب منهزم وپریشان اولدیلر . بو آرائق محمود پاشا دخی واصل اوله رق « کره » حصارینی بالسهوله تسخیر وفرنکلری تعقیب وتدمیر ایتدیکندن بولنرک بقیه السیوفی کوچ حال ایلہ سفینه لره یینوب صاووشدی .

— ۱۷ —

سلطان سلیمان خان قانونی حضرتلری ردوس قلعہ سنک فتحی ایچون کلیتی عسکردن مرتب اوله رق قلعہ مذکورہ اوزرینه براردو سوق بیورمشلر ايسه ده اخذ وتسخیری خیلی مدت اوزامش اولمسی عسکرک مایوسیتی موجب اولوب یولسز حرکتلره تصدی و مجاسرت ایلش اولملری افعال شهریاری یی مستلزم بولنه رق اون بش بیک عسکرک استصحابیلہ اردی هایونلرینه التحاق وقلعه مذکورہ پیشگاهنی تشریف بیورده رق وصوللری کونی اوراده موجود عسکرلرینک اسلحه لرینی بعدالترع حضور شهریارانه لرینه جلب ایلہ بالاستصحاب کتیردکلری مسلح عسکر ایلہ عساکر مذکورہنک اطرافنی قوشاندقندن صوکره : — اکر سز اروارکک اولمش اولسه کز ایدی سزه سلاحلریکنز ایلہ حضوریه کلکه رخصت ویرر ایدم . چونکه سلاح طاشیمق انجق شجیع وجسور ارکک آدملره یراشیر . سز شمدی یه قدر سلاحکیزک حقنی ویره میوب سلاح طاشیمغه لیاقتمسز بر طاقم عورتدن قورقاق آدملر اولدیچکیزی حرکات واقعه کر اثبات ایتدی . حیف سزه اولسونکه اطرافکیزی بحراطه ایغه مش وقاچه بریر بولونمش اولسه ایدی خصمی کورمزدن اول شمدی یه قدر فرار ایدردیکیز . سزلی تأدیپ وامثالکیزی ترهیب ایده چک وجهه جزای مایلیقکیزی اجرا ایده ییده حالیکیزی کوریکیز .

دیو اول عسکره بر طور منفعلانه وغضوبانه ایلہ خطاب بیوردقلرنده

المزددن زورله یورغانمزی آلمق ایسته دیلر، اوزرمزه بردن صالدریلر .
(یورغان بزم حقمزدر) دییوردق ، اولر «خایر، بزم» دییورلردی؛
دو کوشدک، بوغاز بوغاز کلدک؛ بوغازمزی صیق دیلر، بزده طورمادق..
لکن برکزه یورغانده اللرینه کچمش اولدی . شیمدی دوشونه جکمز
مسئله : بز یورغانی ویرمه جکمز ، دوکوشه جکمز دیدیکمز زمان ،
بویمزی، بوسمزی، کوجمزی، قوتمزی اولچمش، دهنه مشدک ؛ کندی
کندی مزه «بودونکی قابو قوللرمزه یورغانمی ؟ . برقاریشنی بیله
ویرمه بز. اللرنده کی بیله بزم حقمزدر ، بزاونی کری آلمغه باقلم .
دییوردق . حسامبز یا کلشمی ایدی ؟ خایر ، بیک کره خایر ...
بز «حق ، قوتدر .» دستورینی باشمزدن کان کچن دردلره ایجه
آکلامشدق ؛ دیشیمزدن ، طیرناغمزدن آرتیردیغمزی ، هله درت
سنه دنبری، بو اوغورده صرف ایتدک : عسکرمنز واردی، بو عسکرک
طوبی ، توفکی ، البسه سی ، هرتورلو لوازمی واردی .. همان همان
هیچا کسیکی یوقدی. هله قارشیمزده کیلردن برقالیر یریمزمی واردی ؟
او حالده بز نه اولدی ؟ مادام که «قوت» منز واردی ، «حق» ده
بزم اولاجقدی ، غالب کله جکدک . بونتیجه نك تخمین خلافتده
چیقماسی ایکی سبیدن ایلری کله بیلیر :

(۱) حقمز یوقش . (۲) قوتمز یوقش .

برنجی شق ، شایان اهل اولماقله برابر ، بز ی پک زیاده اشغال
ایده جک ، ترددله دوشورده جک برماهیته دکلدز . چونکه هر حالده
اورته ده برحقمز وادی : بز ، روم ایلی بی قانمز بهاسنه قازانمشدق ،
اکثریت نفوسی مسلمان خلق تشکیل ایدیوردی . ای کوتو اداره
ایدوب طورویوردق . کندی باشمزه براقسه لر ، بز شاشیرتماسه لر
نه یابوب یا باجق نهایت کوزل براداره قوراجقدق . هر حالده کوزمنز
آچیلیمشدی . آم اصل قومشولرمزی ییلدیرانده بو اولمادی می یا ؟..
حاصلی . حق مزه کیمسه نك دییه جکی یوقدی ، اوروپا بیله
«سزک بوراده برحقکمز یوق ، یهوده قان دوکمدکنسه بورادن یاواش
یاواش چکیمه نك یولنه باقسه کز ...» سوزینی آچیقه سویلیه مدی .
ایکنجی شق : ایسته بز ی اصل دوشوندوره جک جهت بودر .
«قوت» دینجه ، آکلاشیلورکه بز ، هپ طویلر ، توفسکلر ،
درتینا و طلر ، طیاره لر دوشونمشز . «طرابلس غرب» ده برسنه .
دنبری، بونوع وسائط حربیه نك اک مکملیه مجهز بر اوردونی عجزدن
عجزه دوشورن قوتی هیچ دوشونمه مشز .

بن ، اسکوبده قومانوان رجعت ایدوبده اسکوبدهده
دیکیش طوتدورامایان عسکری کوزلرمله کورنجه ؛ سقوطدن بر
بجق آی صوکر استانبوله کلدیکمه اونوعدن برچوق مناقب فضاحت
ایله قولاغم ، قلم دولونجه آرتق بزده کی یوقسولالغک مادی اولمادیغه
ایمان ایتدم .

ایسته بونکچون سوزده «حق قوت ایسه قوتده اخلاقدر .»
دییه باشلام. بزده اولمایان قوت ، «اخلاق» ایله تفسیر اولونان قوتدر .

آچیقه دردمنزی آکلا تاجق و دیکلته جک زمان بوسفرده کلدیسه
آرتق قیامته قدر کلمز، یهوده بکله میه لم . صربیه - مجارستان - رومانی
طریقله استانبوله کلیرکن یوللرده اوروپا خلقیله اولان تماسلرم ،
مشاهدات و حسیاتم ، برده کندی حقمزده بیلدکلم ، کندمزه
کوردکلم یان یانه کلنجه : برهان حسی ایله بر چوق فضائل
و مکارم اسلامیه نك اوروپایه کچدیکنی برچوق فضاح و سیاتکده
بزم دیاره تهجر ایتدیکنی آکلادم . بز ی بو حاله کترین عوامل
فلاکتک باشلیجه سی اخلاقسزلق اولدوغنه بخلوص البال اعتقاد
ایده لم . «بعث لاتمم مکارم الاخلاق» دین پیامبر فضائلپور ، او «خلق
عظیم» ؛ بو کون امتی اولق دعواسنده بولونان شو متفسخ
الاخلاق کتله موتی مثالی هیچ شبهه یوق قبول ایتمز . مسلمانز
دییه یوق یره الهی آلدانغه قالدیشایلم . قادر مطلق ، آلداتیلماز
اولدیغنی ایسته بز کوستهروب طورویور . پیغمبر (ان الله تعالی یرفع
بهذا الکتاب اقواماً ویضع به آخرین - جناب حق، بو کتابله برطاقم
اقوامی مظهر ترقی ، دیکر بر طاقلرینی ده دوچار انحطاط ایدر .)
بو یورویور . بز ایکنجی طاقدن اولاجق کی بز ، بو کیدیش اونی
کوسته ریور . شخصی فضیلتلرک اک بویوکی «معرفت نفس» در :

«من عرف نفسه فقد عرف ربه»

«رحم الله امرء اعرف قدره ولم يتعد حده»

بو خصلت ، جمعیتلر ایچونده بر فضیلتدر .

بر ملت ، هر شی دن اول کندی طنائیق فضیلتی قازانمالیدر .
مع الاثم ، بزم ایلك درکه جهالتز بورادن باشلار . آرتق ماضی نك
مفاخری ایله اوایلاندیغمز یتز . چورومش کیمکلردن امداد بکله مک
عیدر ، کنهادر . «زیارت قبورده کوردوکمز تکثر، بز یولدن
چیقارماسین ، اوایلانماسین» حربدن صوکر قورقولان اک بویوک
فلاکت ، «سن یاپدک ، بن یایدم» دییه بر برمزه کیرمکدر . تالی
مسبیلری، اولیای امور بولسون ، اونک وظیفه سی بودر . ملت توجّه
ایده جک وظیفه ده ، کندی حصه مسئولیتی آراشدیرمق ، خطالری
تصحیح ایتمکدر . چونکه ایشک طوغروسی ، بو فلاکتده هر فرد
هیئت اجتماعیه ده کی موقعنه کوره بر حصه عتاب دوشر؛ هیچ کیمسه
بوندن قورتولماز . ملت ، بونی تقدیر ایتدیکی دقیقه دن اعتباراً خلاصه
طوغرو یورومکه باشلامش دیمک اولور . بویله اولمازده هر فرد ینه
«لا یخطیلك» عبا ی پرریاسنه بورونورسه ویل بو امته ...

فخر الرسل بویورویورکه : «انما اهلك الذين من قلبکم أنهم کانوا
اذا سرق فیهم الشریف ترکوه و اذا سرق فیهم الضعیف اقاموا علیه الحد
- سزدن اولکیلرک سبب هلاکی شو اولدی : ایلری کلنلردن بری
خرسزلق ایتدی، آغزلرینی آچمازلردی ، کیمسه سزک بری بویله بر
جراثنده بولوندومی دوچار جزا ایدرلردی .» تام بزم حلتز ... سنه لر
دنبری «قانون، قانون، عدالت...» دییه فریادمزک ایسته روح مآلی ..
فقط بز، بو فضیلت مدنییه، کندمزه ، عالمه مزک ایچسده تطبیقه

باشلار سهق خارجه ده بکلیه بیلیرز . کندمزده اولمایان فضیلتلری جمعیتدن بکله مکه حقمر یوق .

برده هیچ ایسته میه رک ، درت سنه در شو مملکتی ایچین ایچین بین بر درده جر کلام ایده حکم : بو مملکتده سیاسی فرقه لر وارمش . بونلرک صنوف مختلفه اربابندن منسوبینی ده بولونویورمش . اوزاقدن سیرجیدی اولدوغم بو مضحکه نک بر فاجعه یه منجر اولاجغنه کال ایمانم واردی . چونکه طوغروسی سوبلیه یم ، کندینی پک ایی طاینتان مملکت مزده بویله برشی اولمادیغنی ، بونک و ظمنزه افترا اولدوغنی ظاهرده کورونن شیلرک برر دونر دولابدن عبارت بولوندوغنی پک اعلا کسیدیریوردم . حادثات ، بونی اثبات ایتدیکی ، صوک فلاکت آرتق بو دعوالرله اوغراشانلری حیایه دعوت ایلدیکی حالده عودتمده حالا پاخنده ، فرقه ، کلمه سنک افواه انامده مجال قیل وقال بولدوغنی کورمک بدبختلغنه ده معروض قالدیم . بویله شیلرله اوغراشان طوائف عاطله دوشونمیلی که بو قاره یوزلو اضمحلالک باش سبی ، اربی معنا دعوا در . حاصلی ، بوندن صوکر اولسون آرتق هرکس وظیفه سی باشنه قوشمالیدر . «وظیفه» حسی بزده پک چوق حقارتلره اوغرا دی ؛ وبویولسزلق ، اخلاق سزلفه یول آچدی . پیغمبر مزک بویوردوغنی کبی آرتق «جهاد اصغردن جهاد اکبره رجوع ایدلم» . اکبویوک دشمنلر اولان ویکدی کیرینک والد ومولودی بولونان (سوء اخلاق وجهل) . اعلان حرب ایدلم ؛ فلاح ، بو محاربه ده قازانیله حق ظفرده در .

عبداللطیف نوزاد

تراجم احوال

مناسرتلی الحاج اسماعیل حق افندی

متقاعدین عسکریده دن سنجاقدار یوزباشی ابراهیم افندیکنک صلیبندن ۱۲۶۳ سنه هجریه سنده مناسترده تولد ایتمشدر . مقدمات علوم مناسترده ابتدائی مکتببنده و قسماً جوامع ومدارسده کورد کدنصکره درسعاده کله رک اولامرحوم مصطفی شوکت افندیکن تحصیل علوم عربیه یه ابتدار ، بعده حضور هایون مقررلرندن تیکوشلی الحاج یوسف ضیا افندی حضرتلرندن تدرسله تکمیل نسخ ایدرک اجازتنامه اخذ ایتمش و آندن صکره فاتح جامع شریفنده تدریسه باشلا یه رق اوچیوز سکنر سنه هجریه سی جمادی الاخره سی اوآخرنده دروس مرتبه یی حد ختامه ایصال ایله اعطای اجازت ایلشدر .

۱۲۹۱ سنه هجریه سی رمضاننده طولمه باغچه والده سلطان جامع شریفنه واعظ وشیشخ تمین اولونمش و آندن صکره معتاد اولان سلسله یی قطع ایدرک آیاصوفیه جامع شریفی واعظلغنه ارتقا ایتمش در ۲۹۲ سنه هجریه سنده مکتب عسکریه نظارتجه ایوب رشیده عسکریه سی عربی معلملکینه تعیین و ۳۰۲ سنه سننده مکتب حقوقده علم فقه تدریسنه

مأمور ایدلمش اولوب ۳۰۷ سنه سی ابتداسنده عهده سنه مهندسخانه بری هایون عقائد اسلامیه معلملکی احاله ایدلمشدر . ۳۰۹ سنه سننده مکتب ملکیه شاهانه علم تفسیر وحديث وکلام معلملکینه تعیین ایدلمش اولوب ۳۱۸ سنه سننده تأسیس وکشاد اولنان دارالفنون علوم عالییه شعبه سی علم تفسیر شریف معلملکی ده علاوه عهده سنه توجیه قلمشدر . بالآخره علوم عالییه شعبه سنه علاوه ایدیلن حکمت تشریع درسی ده عهده سنه ویرلمشدر . ۳۲۵ سنه سننده ده مکتب طیبه عسکریه عقائد دینییه معلملکینه تعیین اولنه رق برقاچ سنه تدریساتده بولونمشدر . ۳۲۴ ذی القعدة سنده عهده سنه مجلس اعیان اعضالغی توجیه بویورلمشدر . اخیراً اوقاف نظارتجه تأسیس اولنان مدرسه الواعظین ده علم تفسیر شریف تدریسنی ده درعهده ایتمش ایدی .

مرحوم مشارالیه عربی وفارسی وترجه لسانلرنده کتابت وتکلم ایتدیکی کبی بلغارجه ده تکلم ایدر ایدی .

عقائد اسلامیه دائر (موائد الانعام فی براهین عقائد الاسلام) ومناقب ابی حنیفه یه عائد ایکی جلددن عبارت (مواهب الرحمن) ، مادیونه قارشی حقائق اسلامیه یی مدافعه ایچون اون سکنر جزؤ اوزرینه مرتب (رساله حمیدیه) ، عقائد اسلامیه دائر (قصیده نونیه شرحی) ، نکاحه دائر (مسائل النکاح فی وسائل الفلاح) ، مختصرجه علم کلامدن باحث اولق اوزره (تلخیص الکلام) ، «دوقنور دوزی» نک تاریخ اسلامیت نام کتابنه قارشی ردیه اولق اوزره (حق وحقیقت) نام اثرلری تحریر ونشر ایتمشدر . رساله مزده و سائر بعض جرائد یومیه ده مختلف مقاله لری ده وارد .

اوچنجی رتبه دن عثمانی ومجیدی نشانلری حامل ایدی . مرحوم مشارالیه رتب رسمیه علمیه دن هیچ برنی حائر دکل ایدی .

قدردناسلمه :

ضیاع الیم

اعیان اعضاسنندن مناسرتلی اسماعیل حق افندی حضرتلرینک سکنته قلییه دن ارتحال دار بقا بیوردقلری بو هفته ظرفنده وارد اولان پایتخت غزنه لرنده او قوندی . بو خبر مؤسف بروسه محافل علمیه سنده پک درین تأثر او یانیدردی . مشار الیه طانیانلر مقتون کالاتی ، بالذات شرفیاب ملاقات اولامایانلر ایسه بالخاصه اعلان مشروطیتدن بری صراط مستقیم وسبیل الرشاد جریده اسلامیه لرله وقوع بولان نشریات مرشدانه لری حسیله مبهوت فضل وعرفانی ایدیلر .

اسماعیل حق افندی حضرتلری باخصوص علمای دینییه یتیشد . یرمکنده پک ممسک طاورانان عصر اخیرده یتشمش وحقایق وغوامض دینییه یی لایقانه تتبع وتفحص ومدنیت غریبه یی ده لازمی وجهله تدقیق ایتمش ارباب دهادن نادر الوجود برذات ستوده صفات اولدیغندن وفاتی عالم اسلام ایچون جداً بیوک ضایعاتنددر . بروسه : «خداوندکار»